

Svět - jako „jeden“ proces? / Proces světový ?

Whiteheadův důraz na „procesy“ a procesuálnost veškerého světového dění je nepochybně plně oprávněn, ale po mém soudu nestačí. Je třeba se důkladněji zamyslet nad pluralitou oněch procesů: jak je možné, že je těch procesů víc, že je jich dokonce obrovské množství? Je to, že je jich tolik, jen zdání, jen se to pro nás tak jeví? Nemáme se spíše domnívat, že jde o jeden obrovský světový proces, který však nemůžeme „vnímat“ celý najednou, ale s kterým se můžeme seznamovat jednak postupně, jednak jen v podobě jakýchsi malých částí, zdánlivých jednotlivostí, které však jsou navzájem spjaty nesčetnými souvislostmi (které samy jsou také „procesuální“ povahy)? Není svět jen jednou velkou sítí, jedním obrovským dějícím se propletením, s kterým se jen z důvodů své omezenosti nemůžeme seznamovat jinak než po kouscích, přičemž ty „kousky“ od sebe odtrhujeme pouze my, takže jsme to jen my, kteří pro svou potřebu stanovujeme údajné „jednotlivosti“ tak, že jakýmsi useknutím či rozseknutím určujeme, kde je jejich hranice, kde počátek, kde konec? Jediná alternativa spočívá v tom, že připustíme „inherentní“ počátky a konce přinejmenším některých procesů, které jsou v nějaké míře a podobě natolik „vnitřně“ (autonomně) do „celého“ procesu integrovány, že nesprávné rozpoznání, kde „skutečně“ nějaký proces začíná a kde končí, se nutně dříve nebo později projeví jako omyl, jako event. hrubá chyba.

(Písek, 080120-2.)